

Sygn. akt II CSK 197/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka (przewodniczący)

SSN Jacek Grela

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

Protokolant Agnieszka Łuniewska

w sprawie z powództwa T. E. T.
przeciwko E. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
o stwierdzenie nieważności uchwał ewentualnie o uchylenie uchwał,
po rozpoznaniu na rozprawie
w Izbie Cywilnej w dniu 18 kwietnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 5 października 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

I. oddala skargę kasacyjną,

**II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1620,-
(słownie: tysiąc sześćset dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w S., uwzględniając częściowo powództwo T. E. T., stwierdził nieważność 7 z 8 uchwał podjętych w dniu 26 września 2012 r. przez Zgromadzenie Wspólników E. sp. z o.o. z siedzibą w S. (uchwały nr 8.1, 8.2, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4, 9.5).

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 5 grudnia 2013 r. oddalił wywiedzione przez obie strony apelacje. Po rozpoznaniu skarg kasacyjnych obu stron, wyrokiem z 31 marca 2015 r. (sygn. akt II CSK 427/14) Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację strony pozwanej i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Wyrokiem z 23 września 2015 r. Sąd Apelacyjny częściowo uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd odwoławczy przede wszystkim stwierdził, że potwierdzony przez Sąd Najwyższy brak uzasadnienia podstaw uznania za nieważne zaskarżonych uchwał o nr 8.1, 8.2, 9.1, 9.3, 9.4, 9.5 wynika z powielenia przez Sąd Apelacyjny stanowiska Sądu I instancji niezaaprobowanego przez Sąd Najwyższy, że uznanie za nieważną umowy z 15 września 2009 r. stanowi o nieważności wszystkich uznanych za takie przez Sąd Okręgowy uchwał.

Sąd Okręgowy w S. po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 19 października 2016 r.:

I. stwierdził nieważność:

- uchwały nr 8.1 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w zakresie zdania pierwszego w brzmieniu: „Umowa o rozwój projektów z E. [...] z siedzibą w D. pozostaje do wypełnienia.” I zdania ostatniego w brzmieniu: „Ponadto Zarządowi zezwala się na umowne przeniesienie praw w takim zakresie na ile jest to możliwe, poprzez ustanowienie rzeczowego zabezpieczenia lub bezpośrednie przeniesienie praw na rzecz E. [...]”;
- uchwały nr 9.1 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w brzmieniu: „Umowa o rozwój projektów z dnia 15 czerwca 2009 roku łącznie z aneksem z dnia 6 stycznia 2012 roku została

zawarta w interesie spółki, a zgoda na nią wyrażona jest wyraźnie przez Zgromadzenie Wspólników”;

- uchwały nr 9.2 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w brzmieniu: „Polecenie Prezesowi Zarządu W. D. przedsięwzięcia wszelkich kroków do należytego wypełnienia Umowy i w konsekwencji uniknięcia wypowiedzenia jej przez E. [...]”;

- uchwały nr 9.3 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w brzmieniu: „Prezes Zarządu W. D. jest nieprzerwanie upoważniony do realizacji Umowy z E. [...] i przeniesienia zabezpieczonych praw do projektu w imieniu E. na E. [...]. Pan D. jest w tych przypadkach zwolniony z ograniczeń wynikających z art. 108 k.c.”;

- uchwały nr 9.4 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w brzmieniu: „Wyrażenie zgody na wszystkie dotychczas wykonane przeniesienia praw”;

- uchwały nr 9.5 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w brzmieniu: „Zlecenie Prezesowi Zarządu W. D. przez Zgromadzenie Wspólników utrzymywania w mocy istniejącej już Umowy o rozwój projektów. Zgromadzenie Wspólników zezwala jednoznacznie na Umowę, która zabezpieczy wynagrodzenie dla Spółki oraz przewiduje dalsze przenoszenie praw do projektów ze Spółki na E. [...]”;

II. oddalił powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał w pozostałej części;

III. uchylił uchwałę nr 8.1 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r. w zakresie zdania drugiego i trzeciego w brzmieniu: „Ze względu na wyczerpanie się miesięcznych płatności z E. [...] do E. zleca się Zarządowi przeprowadzenie negocjacji z E. [...] na temat podjęcia kontynuacji miesięcznych płatności. Zezwala się Zarządowi E. Sp. z o.o. przy tym na wyrażenie zgody na stosowną redukcję umownego wynagrodzenia od powodzenia.”;

IV. oddalił powództwo o uchylenie uchwały objętej punktem 8.2 protokołu Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej Spółki z 26 września 2012 r.;

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 17 kwietnia 2000 r. zawarto umowę

pozwanej spółki - E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S., której wspólnikami zostali powód T. E. T. posiadający 34 udziały oraz E. [...] z siedzibą w D. - spółka prawa niemieckiego posiadająca 136 udziałów.

Dnia 1 listopada 2006 r. pozwana spółka reprezentowana przez powoda zawarła ze spółką E. [...] umowę, w ramach której ustalono, że strona pozwana zbada i pozyska polski rynek celem wybudowania w przyszłości elektrowni wiatrowych w celu odsprzedaży mającym powstać spółkom eksploatującym, bądź eksploatowania we własnym zakresie. Pozwana spółka miała wykonywać czynności pośrednictwa w zawieraniu niezbędnych umów dotyczących nieruchomości.

W dniu 15 czerwca 2009 r. te same strony zawarły umowę o rozwój projektów dotyczących farm wiatrowych w Polsce. W umowie wskazano, że spółka E. [...] miała zamiar sama lub poprzez inne spółki, których była udziałowcem, między innymi zbudować w Polsce farmy wiatrowe oraz główne punkty zasilania sieci i eksploatować je w sposób ciągły przez okres co najmniej 25 lat. Z tego powodu spółka E. [...] zleciła realizację tego projektu pozwanej spółce E.. W umowie pozwana zobowiązała się do przekazania spółce E. [...] całej dostępnej dokumentacji dotyczącej realizacji projektu oraz do przeniesienia na spółkę E. [...] praw przysługujących jej na mocy dotychczasowych umów wymienionych w załączniku. Poza tym pozwana Spółka zobowiązała się w porozumieniu ze spółką E. [...] zawrzeć niezbędne umowy gruntowe, uzyskać zezwolenia, dostarczyć umowy o przyłączeniu do sieci elektroenergetycznej oraz o dostawie energii elektrycznej. Na pokrycie bieżących wydatków pozwanej spółce miała przysługiwać zaliczka na poczet wynagrodzenia. Za wykonanie w całości usługi pozwana spółka miała otrzymywać wynagrodzenie wynikowe za każdy zainstalowany MW, pomniejszone o wypłacone zaliczki. Poza tym strony przewidziały dodatkowe wynagrodzenie wynikowe za udzielone bezzwrotnie wsparcie finansowe ze środków publicznych.

W sprawozdaniu zarządu z działalności spółki E. za rok obrotowy od 1 kwietnia 2009 r. do 31 marca 2010 r. nie przedstawiono informacji o zawarciu umowy projektowej z 15 czerwca 2009 r.

W dniu 13 grudnia 2011 r. odbyło się Zgromadzenie Wspólników pozwanej

spółki, na którym w ramach wolnych wniosków podjęto uchwały odnoszące się do realizacji umowy ze spółką E. [...]. Powód w związku z podjęciem tych uchwał poza porządkiem obrad przesłanym wraz z zawiadomieniem o Zgromadzeniu Wspólników oraz przy uwzględnieniu, że przy ich podejmowaniu nie był obecny cały kapitał zakładowy (pełnomocnik nie był umocowany do głosowania w zakresie spraw nieobjętych porządkiem obrad) wniósł powództwo o stwierdzenie ich nieważności. Wyrokiem Sądu Okręgowego w S. powództwo zostało uwzględnione, a skarga kasacyjna oddalona.

W dniu 6 stycznia 2012 r. pozwana spółka wraz z E. [...] zawały aneks do umowy z 15 czerwca 2009 r. powołując się na uchwały podjęte na Zgromadzeniu Wspólników w dniu 13 grudnia 2011 r. Wprowadzone zmiany polegały między innymi na przyznaniu spółce E. [...] prawa do żądania w każdym czasie wydania wszystkich zabezpieczonych w ramach umowy praw projektowych i dokumentacji oraz obniżeniu wynagrodzenia strony pozwanej.

W sprawozdaniu Zarządu z działalności pozwanej spółki za rok obrotowy od 1 kwietnia 2011 r. do 31 marca 2012 r. przedstawiono informację o prowadzeniu działalności na rzecz spółki E. [...]. Wykonanie czynności świadczenia usług na jej rzecz w zakresie pozyskiwania praw do gruntów oraz utrzymywania kontaktów z lokalnymi instytucjami powierzono podmiotom zewnętrznym. Stwierdzono, że pozwana jest pod względem finansowym zabezpieczona jedynie poprzez umowę projektową zawartą ze spółką E. [...].

W dniu 26 września 2012 r. odbyło się Zwyczajne Zgromadzenie Wspólników, na którym przy 20% głosach sprzeciwu powoda głosującego przez pełnomocnika podjęto sporne w procesie uchwały.

Uchwała nr 8.1 dotyczyła upoważnienia Zarządu w związku z umową o rozwój projektów z 15 czerwca 2009 r. do wyrażenia zgody na stosowną redukcję umownego wynagrodzenia oraz do umownego przeniesienia praw na rzecz E. [...].

Uchwała nr 8.2, w związku z tą samą umową, obejmowała upoważnienie zarządu do podjęcia wszelkich działań dla zabezpieczenia prawa do farm wiatrowych w powiecie s. i x. oraz do farmy wiatrowej W. na rzecz E. [...].

Uchwała nr 9.1 zawierała stwierdzenie, że umowa o rozwój projektów z 15 czerwca 2012 r. łącznie z aneksem z 6 stycznia 2012 r. została zawarta

w interesie spółki, a zgoda na nią wyrażona jest wyraźnie przez Zgromadzenie Wspólników.

Uchwała nr 9.2 zawierała polecenie dla Prezesa Zarządu przedsięwzięcia wszelkich kroków do należytego wypełnienia i uniknięcia wypowiedzenia umowy o rozwój projektów z 15 czerwca 2009 r. przez E. [...].

W Uchwale nr 9.3 wspólnicy upoważnili Zarząd do realizacji umowy o rozwój projektów oraz do przeniesienia zabezpieczonych praw do projektu w imieniu spółki na rzecz E. [...].

Uchwałą nr 9.4 wyrażono zgodę na wszystkie dotychczas wykonane przeniesienia praw w związku z umową o rozwój projektów z 15 czerwca 2009 r.

W uchwale nr 9.5 zlecono Prezesowi Zarządu utrzymanie w mocy już istniejącej umowy oraz zezwolono na umowę, która zabezpieczy wynagrodzenia spółki oraz przewidzi dalsze przenoszenie praw do projektów ze spółki na rzecz E. [...].

Według danych jakie otrzymał powód od pozwanej spółki po odbyciu Zgromadzenia Wspólników, w roku obrotowym od 1 kwietnia 2011 r. do 31 marca 2012 r. na spółkę E. [...] zostało przeniesionych 180 umów na korzystanie z nieruchomości.

W dniu 16 października 2012 r. E. [...] oraz strona pozwana zawarły porozumienie, w którym potwierdziły przeniesienie wszystkich praw i obowiązków z umów wyszczególnionych w tym porozumieniu oraz przeniesienie dokumentacji przez spółkę polską na rzecz spółki niemieckiej.

W dniu 24 czerwca 2014 r. te same strony zawarły porozumienie, w którym potwierdziły, że strona pozwana jest zobowiązana względem E. [...] z tytułu umowy o pozyskanie rynku i rozwój projektów, do których zastosowanie znajdują przepisy prawa niemieckiego. Strony wskazały, że w wykonaniu zobowiązania strona pozwana zamierzała przenieść na rzecz spółki E. [...] prawa i obowiązki z umów dotyczących nieruchomości ze skutkiem natychmiastowym.

Na podstawie porozumienia rozporządzającego zawartego także w dniu 24 czerwca 2014 r. strona pozwana przełała na rzecz spółki E. [...] wszystkie przysługujące jej wierzytelności z umów wymienionych w załączniku do porozumienia. Razem z tym przelewem spółka E. [...] przejęła także wszystkie

zobowiązania z tych umów w ramach przejęcia długu.

Na Nadzwyczajnym Zgromadzeniu Wspólników pozwanej w dniu 12 września 2014 r., podjęto uchwały w przedmiocie wyrażenia zgody na przeniesienie na spółkę E. [...] praw i obowiązków z umów o korzystanie z nieruchomości na alternatywnych podstawach prawnych opisanych w porozumieniu z 28 sierpnia 2014 r. oraz wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia rozporządzającego z tego samego dnia.

W piśmie z 13 lipca 2015 r. powód skierował do zarządu pozwanej pytania dotyczące działań podmiotów trzecich na nieruchomościach, co do których prawo do korzystania posiada pozwana. W piśmie z 9 sierpnia 2015 r. W. D. odmówił na podstawie art. 212 § 2 k.s.h. udzielenia odpowiedzi na zadane pytania zarzucając, że powód wykorzystał informacje w celu sprzecznym z interesem spółki.

Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy w kontekście zarzucanego braku wymaganej mocą art. 228 pkt 3 k.s.h. zgody spółki na zbycie przedsiębiorstwa, do którego w ocenie powoda doszło w drodze umowy z 15 czerwca 2009 r. dokonał jej wykładni w świetle przepisów prawa niemieckiego, które strony wybrały jako prawo właściwe.

Zdaniem Sądu Okręgowego w ramach w/w umowy projektowej przeniesiono na rzecz spółki E. [...] w istocie wszystkie składniki majątku, które w tym czasie przysługiwały stronie pozwanej. Ogół tych składników (praw do nieruchomości wynikających z zawartych umów, zezwoleń, dokumentacja projektowa) był ze sobą powiązany w ten sposób, że przyporządkowano go jednemu celowi prowadzenia farm wiatrowych. Tym samym zbiór ten nie był tylko zbiorem praw majątkowych ale z uwagi na funkcjonalne powiązanie stanowił przedsiębiorstwo. O tym, że faktycznie został przeniesiony ogół składników materialnych i niematerialnych przysługujących stronie pozwanej świadczy przede wszystkim korespondencja, w której sam prezes zarządu pozwanej przyznawał, że spółka przeniosła wszystkie dotychczas uzyskane prawa na rzecz E. [...] a także okoliczność, że oprócz przeniesionych na rzecz E. [...] praw spółka nie dysponowała innymi składnikami majątku.

Oceniając umowę z 15 czerwca 2009 w świetle przepisów § 667 i § 675 BGB

Sąd Okręgowy przyznał, że znajdują się tam postanowienia, które nakładają na pozwaną obowiązek świadczenia usług na rzecz E. [...]. Zdaniem Sądu Okręgowego okoliczność ta nie wyłącza jednak uznania, że doszło do zbycia przedsiębiorstwa w sytuacji, w której umowa faktycznie obejmowała dwie części: pierwszą dotyczącą zbycia przedsiębiorstwa i drugą, odnoszącą się do świadczenia usług.

Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że umowa z 15 czerwca 2009 r. stanowiła nie tylko zobowiązanie do zbycia przedsiębiorstwa, ale również rozporządzenie tymi prawami, które były przedmiotem zobowiązania. Pozwana spółka pozostawała w przekonaniu, że do takiego rozporządzenia doszło już w chwili zawarcia umowy z 15 czerwca 2009 r., co świadczy o woli towarzyszącej jej przy zawieraniu tej umowy. Za przyjęciem tego wniosku świadczą późniejsze czynności pozwanej i E. [...], w szczególności zawarcie w dniu 16 października 2012 r. porozumienia, w którym potwierdzono przeniesienie praw i obowiązków z umów oraz dokumentacji.

Zdaniem Sądu Okręgowego zgoda wspólników winna odnosić się do warunków umowy, a nie ograniczać się tylko do rozporządzenia, jakie następuje w wykonaniu uprzednio zaciągniętego zobowiązania. Sąd Okręgowy uznał, że w tym konkretnym przypadku - ponieważ w jednej umowie miały miejsce dwie czynności, tj. zarówno zobowiązanie do przeniesienia przedsiębiorstwa, jak i rozporządzenie nim - wymagana była zgoda wspólników na dokonanie tych czynności, które składały się na pojęcie zbycia. Niespornym pozostawało, że wspólnicy strony pozwanej nie podjęli uchwały co do zgody na zbycie przedsiębiorstwa ani przed zawarciem umowy z 15 czerwca 2009 r., ani też w ciągu 2 miesięcy po jej zawarciu. W konsekwencji tego Sąd Okręgowy uznał umowę z 15 czerwca 2009 r. za nieważną w tej części, w której dotyczyła zbycia przedsiębiorstwa.

Sąd Okręgowy stwierdził, że uchwały nr 9.1 i 9.4 wprost odnosiły się do wyrażenia zgody na zawarcie umowy, w związku z tym już z samego ich brzmienia wynikało, że są nieważne, gdyż naruszają wymóg zachowania dwumiesięcznego terminu od podjęcia czynności. Wniosek ten pozostawał także aktualny przy założeniu, że do zbycia doszło w okresie późniejszym.

Odnośnie uchwały nr 8.1. wskazującej w zdaniu pierwszym, że umowa „pozostaje do wypełnienia” oraz w zdaniu ostatnim „zezwalającej prezesowi zarządu na przeniesienie praw”, Sąd Okręgowy zauważył sugerującą treść uchwały, że wbrew temu, co stwierdzono wcześniej - umowa z 15 czerwca 2009 r. była ważna i wywierała skutki prawne. Tym samym uchwała ta była wyrazem woli potwierdzenia nieważnej umowy, a w konsekwencji - zgody na zbycie przedsiębiorstwa po upływie ustawowego terminu z art. 17 § 2 k.s.h. Wobec tego w tym zakresie, tj. zdania pierwszego i zdania ostatniego Sąd uznał, że uchwała nr 8.1. była nieważna.

Z tych samych względów zdaniem Sądu Okręgowego nieważna była uchwała nr 9.2, która nakazywała prezesowi zarządu „przedsięwzięcie wszystkich kroków do należytego wypełnienia umowy”, co w istocie stanowiło powielenie treści zawartej w uchwale nr 8.1 zdanie pierwsze. W sytuacji, w której umowa była nieważna w części dotyczącej zbycia przedsiębiorstwa, nakazywanie jej realizacji po upływie 2 - miesięcznego terminu z art. 17 § 2 k.s.h. stanowi wyrażoną w sposób pośredni zgodę na zbycie, co pozostaje w sprzeczności z art. 228 pkt 3 k.s.h. w zw. z art. 17 § 2 k.s.h.

Podobne przyczyny legły u podstaw stwierdzenia przez Sąd pierwszej instancji nieważności uchwały nr 9.3, która wskazywała na „nieprzerwane upoważnienie” prezesa zarządu do realizacji umowy, co stanowiło ujęcie w inny sposób treści zawartej w uchwale nr 9.2, w istocie będąc kolejną próbą zatwierdzenia zbycia przedsiębiorstwa.

Z kolei w uchwale 9.5 zlecono prezesowi zarządu „utrzymywanie w mocy istniejącej już umowy o rozwój projektów” oraz „zezwolono na dalsze przenoszenie praw do projektów”, co również świadczyło według Sądu I instancji o woli potwierdzenia tej czynności, skoro akceptuje się prawa dotychczas przeniesione na podstawie umowy z 15 czerwca 2009 r.

W konsekwencji tego uchwały nr 9.3 i 9.5 Sąd Okręgowy również uznał za ukrytą formę zgody wspólników na zbycie przedsiębiorstwa, dokonane jednakże z naruszeniem przepisów art. 228 pkt 3 k.s.h. w zw. z art. 17 § 2 k.s.h.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił powództwa o stwierdzenie nieważności

uchwały nr 8.2, która nakazywała podjęcie działań dążących do zabezpieczenia prawa do farm wiatrowych w powiecie s., x. oraz farmy wiatrowej w W. na rzecz E. [...]. Według Sądu uchwała ta odnosiła się do czynności mających zaistnieć w przyszłości, natomiast umowę z 15 czerwca 2009 r. uznano za nieważną jedynie w części dotyczącej zbycia przedsiębiorstwa. Uchwała nr 8.2 dotyczyła zaś tego, co było przedmiotem pozostałej części umowy, która mogłaby być zakwalifikowana jako świadczenie usług. Zdaniem Sądu Okręgowego nie było więc podstaw do stwierdzenia jej nieważności z uwagi na sprzeczność z art. 228 pkt 3 k.s.h. w zw. z art. 17 § 2 k.s.h.

Z tych samych względów Sąd nie stwierdził nieważności uchwały nr 8.1 w zakresie zdania drugiego i trzeciego, które odnosiły się do czynności, jakie miały być podjęte w przyszłości (negocjacje z E. [...] co do miesięcznych płatności i redukcji wynagrodzenia od powodzenia).

Jednocześnie nie doszło, w ocenie Sądu Okręgowego, do naruszenia poprzez uchwałę nr 8.2 oraz uchwałę nr 8.1 zdanie drugie i trzecie przepisów art. 230 k.s.h. i 244 k.s.h. - jako że uchwały 8.2 i 8.1 zdanie drugie i trzecie w istocie nie odnoszą się do zbycia przedsiębiorstwa. Skoro uchwała nr 8.2 nie odnosi się do odpowiedzialności wspólnika wobec spółki, to nie pozostaje w sprzeczności z art. 244 k.s.h. Sprzeczności tej nie uznano również w zdaniu drugim i trzecim uchwały nr 8.1. Zgoda na redukcję wynagrodzenia od powodzenia stanowiła w ocenie Sądu sprecyzowanie warunków, na jakich miały być prowadzone negocjacje z E. [...] odnośnie miesięcznych płatności. W istocie zatem nie chodziło o zwolnienie z już istniejącego zobowiązania, lecz zmianę w przyszłości postanowień umowy dotyczących wynagrodzenia należnego pozwanej. Nie było zatem przeszkód, by w głosowaniu nad tą uchwałą uczestniczył wspólnik E. [...].

W konsekwencji powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał nr 8.2 i 8.1 w zakresie zdanie drugiego i trzeciego Sąd oddalił, co aktualizowało potrzebę rozważenia przesłanek powództwa ewentualnego - o uchylenie tych uchwał.

Omawiając uchwałę nr 8.2 nakazującą zarządowi podjęcie działań w celu zabezpieczenia prawa do farm wiatrowych w powiecie s., x. oraz farmy W. Sąd stwierdził, że uchwała ta odnosi się do realizacji obowiązków, które są

przewidziane w umowie z 15 czerwca 2009 r. Według Sądu skoro w tej części umowa nie została uznana za nieważną, to nie sposób uznać, by jej realizacja była sprzeczna z dobrymi obyczajami, skoro polecenie podjęcia działań ma jedynie charakter deklaracji i w zasadzie nie zmienia w żaden sposób istniejącego stanu rzeczy.

Za uzasadnione natomiast Sąd uznał żądanie uchylenia uchwały nr 8.1 w zakresie zdania drugiego i trzeciego, czyli w tej części, w jakiej nie uwzględniono powództwa o stwierdzenie nieważności tej uchwały. Uchwała w tej części zawierała zlecenie zarządowi przeprowadzenia negocjacji z E. [...] na temat podjęcia kontynuacji miesięcznych płatności i zezwolenia na wyrażenie zgody na stosowną redukcję umownego wynagrodzenia od powodzenia. Treść uchwały pozostawała w związku z upływem okresu przewidzianego w umowie z 15 czerwca 2009 r. i aneksie na wypłatę zaliczek na poczet określonego wynagrodzenia. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko strony powodowej co do tego, że sposób określenia wynagrodzenia pozwanej w umowie z 15 czerwca 2009 r. (wynagrodzenie wynikowe za każdy zainstalowany MW), zmodyfikowany następnie aneksem nr 1, oznaczał w istocie, że pozwanej przysługiwały jedynie zaliczki na poczet wynagrodzenia, którego wypłata uzależniona była od faktycznego zrealizowania inwestycji polegającej na budowie farm wiatrowych. W konsekwencji w przypadku nieosiągnięcia zamierzonego celu inwestycyjnego, wynagrodzenie pozwanej za świadczone na rzecz E. [...] usługi może się okazać iluzoryczne, stanowiąc w istocie pokrycie wydatków własnych i nakładów związanych z realizacją projektu.

W związku z tym, w ocenie Sądu Okręgowego, uchwała nr 8.2 nawiązująca do postanowień umowy z 15 czerwca 2009 r. dotyczących wynagrodzenia pozwanej, a co więcej przewidująca zgodę na dalszą redukcję należnego pozwanej wynagrodzenia, uznana musiała być za sprzeczną z dobrymi obyczajami. Jednocześnie uchwała ta godziła w interes spółki, skoro nie dość, że jest wyrazem akceptacji niekorzystnych dla pozwanej zasad wynagrodzenia przewidzianych w umowie, to nadto przewiduje jego ograniczenie w stosunku do poprzedniego stanu rzeczy. Ponadto, za spełnioną Sąd Okręgowy uznał przesłankę uchylenia uchwały z uwagi na pokrzywdzenie współnika, skoro powód ma 20% udziałów

w pozwanej spółce, a jednocześnie jest akcjonariuszem E. [...] - większościowego wspólnika pozwanej. Struktura udziałowa obydwu spółek oznacza, że jakiegokolwiek ograniczanie wynagrodzenia należnego pozwanej od E. [...] negatywnie wpływa na zysk należny powodowi jako wspólnikowi tej spółki - przy jednoczesnej ochronie interesów wspólnika większościowego E. [...].

Wyrokiem z 5 października 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] na skutek apelacji obu stron zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że stwierdził nieważność uchwał Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników E. sp. z o.o. w S. z 26 września 2012 r. objętych punktami:

- 8.1 protokołu, w zakresie zdania drugiego i trzeciego w brzmieniu: "Ze względu na wyczerpanie się miesięcznych płatności z E. [...] do E. zleca się Zarządowi przeprowadzenie negocjacji z E. [...] na temat podjęcia kontynuacji miesięcznych płatności. Zezwala się Zarządowi E. sp. z o.o. przy tym na wyrażenie zgody na stosowną redukcję umownego wynagrodzenia od powodzenia";

- 8.2. protokołu w brzmieniu: "Zarządowi zleca się podjęcie wszelkich działań, do których jest umocowany, aby zgodnie z umową zabezpieczyć prawa do farm wiatrowych w powiecie s. i x. o całkowitej mocy 240 MW na rzecz E. [...]. W szczególności warunki przyłączenia do sieci, które aktualnie wystawione są na rzecz W. Sp. z o.o. Następnie Zarządowi zleca się podjęcie wszelkich działań, do których jest umocowany, aby zgodnie z umową zabezpieczyć prawa do farmy wiatrowej W. o całkowitej mocy 18 MW na rzecz E. [...].".

Zdaniem Sądu odwoławczego Sąd orzekający w pierwszej instancji nie ustrzegł się błędu jedynie co do uznania, że zapisy zdania 2 i 3 uchwały nr 8.1 mają autonomiczny byt, w stosunku do treści zawartej w zdaniu pierwszym i czwartym tej uchwały i jako takie dotyczą tylko ustaleń na przyszłość oraz uznania, że określone w uchwale nr 8.2 zlecenie zarządowi podjęcia wszelkich działań, do których jest umocowany aby zgodnie z umową zabezpieczyć prawa do farm wiatrowych w powiecie s. i x. na rzecz E. [...] oraz zlecenia zarządowi podjęcie wszelkich działań, do których jest umocowany, aby zgodnie z umową zabezpieczyć prawa do farmy wiatrowej W. na rzecz E. [...] nie dotyczyły tej części umowy, która miała stanowić podstawę zbycia przedsiębiorstwa. W pozostałym zakresie

Sąd drugiej instancji ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego oraz wyprowadzone na ich podstawie wnioski prawne podzielił i przyjął za własne, co legło u podstaw oddalenia apelacji strony pozwanej.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zarówno treść umowy projektowej, jak i podjęte przez strony tej umowy działania zmierzające do jej wykonania oraz uzyskania na jej zawarcie zgody Zgromadzenia Wspólników pozwanej spółki, jak też stanowisko pozwanej Spółki, co do skutków jakie umowa projektowa miała wywrzeć nie pozostawiają wątpliwości, że zarówno uchwała nr 8.2, jak i w całości uchwała nr 8.1 miały również stanowić zatwierdzenie zbycia przedsiębiorstwa pozwanej spółki na rzecz wspólnika większościowego na podstawie umowy projektowej. Uzyskanie przez wspólnika większościowego praw do korzystania z nieruchomości oraz dokumentacji projektowej określa się wprost mianem „zabezpieczenia” tych składników majątkowych na jego rzecz. Powyższe zatem nie pozostawia wątpliwości, że określone w uchwale nr 8.2 „zabezpieczenie”, w rozumieniu umowy projektowej oznaczało zbycie przez pozwaną spółkę na rzecz wspólnika praw do korzystania z nieruchomości oraz dokumentacji projektowej dotyczących konkretnych, określonych w uchwale farm wiatrowych.

W konsekwencji zatem Sąd Apelacyjny uznał, że uchwała nr 8.2 dotyczyła zatwierdzenia zbycia zespołu zorganizowanych składników majątkowych tworzących przedsiębiorstwo, a znajdujących się w powiatach s. i x. oraz w gminie W., a więc podjęcie jej po upływie terminu określonego w art. 17 § 2 k.s.h., skutkować winno stwierdzeniem jej nieważności.

Tak samo - zdaniem Sądu Apelacyjnego - ocenić należało uchwałę nr 8.1 w całości. Sąd Okręgowy pominął bowiem, że uchwały podejmowane na Zgromadzeniu Wspólników pozwanej Spółki w dniu 26 września 2012 r. o numerach 8.1, 8.2, 9.1, 9.2, 9.3, 9.4 i 9.5 odnosiły się do umowy projektowej w brzmieniu ustalonym przez jej strony na dzień głosowania, a więc w brzmieniu uwzględniającym zmiany wprowadzone aneksem z 6 stycznia 2012 r.. Negocjacje zatem ze wspólnikiem większościowym E. [...], co do miesięcznych płatności i redukcji wynagrodzenia od powodzenia, na które wskazuje uchwała nr 8.1 w zdaniu 2 i wyrażona w zdaniu 3 tej uchwały zgoda na stosowną redukcję

umownego wynagrodzenia od powodzenia – nie odnosiły się do czynności przyszłych, objętych umową zlecenia, tylko również do wynagrodzenia za zbycie przedsiębiorstwa.

W ocenie Sądu odwoławczego zapisy uchwały nr 8.1 nie pozwalały na uznanie, że jakakolwiek z jej części stanowić mogła autonomiczne postanowienie. Połączona ona była jednym wspólnym celem - umniejszenia świadczenia należnego pozwanej spółce od wspólnika większościowego z tytułu nabycia przez niego przedsiębiorstwa na podstawie umowy projektowej z 15 czerwca 2009 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego treść i sens uchwały nr 8.1 nie pozwalały na uznanie, że jej zdanie drugie i trzecie stanowiło autonomiczne postanowienie, którego ważność można by było w świetle art. 58 § 3 k.c. badać odrębnie. Nadto cel tej uchwały nie dał podstaw do uznania, że uchwała nr 8.1 w części zdania 2 i 3 mogłaby zostać podjęta bez jej zasadnie uznanych przez Sąd Okręgowy nieważnych postanowień.

Sąd Apelacyjny zważył, że uchwała nr 8.1 została podjęta z naruszeniem art. 244 k.s.h. Wbrew twierdzeniom pozwanej wyrażanym w procesie, przyczyny podjęcia uchwały i wyznaczony w niej kierunek zmian co do wynagrodzenia należnego pozwanej od wspólnika większościowego - nie pozostawiały wątpliwości - co do założeń tej uchwały zmierzających do zmniejszenia istniejących zobowiązań wspólnika większościowego, co przesądzało o uznaniu, że wspólnik ten winien być wyłączony.

Jako oczywiście niezasadne Sąd Apelacyjny uznał stanowisko strony pozwanej o braku podstaw do przyjęcia na podstawie art. 252 § 1 k.s.h., że podjęcie uchwał w przedmiocie objętym unormowaniem z art. 228 pkt 3 k.s.h. z naruszeniem ustawowego terminu z art. 17 § 2 k.s.h. nie może skutkować stwierdzeniem nieważności tych uchwał, jako sprzecznych z prawem. Sąd Apelacyjny dostrzegł też, że wymóg zgody z art. 228 ust. 3 k.s.h. obwarowany jest zgodnie z art. 17 k.s.h. sankcją za jej brak i to w określonym ustawowo terminie, wyklucza możliwość uzyskania przez spółkę blankietowej zgody, pozwalającej następnie w każdym czasie na dopasowanie do niej umowy. Zaskarżone przez powoda uchwały dotyczyły postanowień konkretnej umowy i tylko

w kontekście ich treści mogły być badane.

Sąd Apelacyjny nie podzielił podniesionych przez stronę pozwaną zarzutów naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. polegających na niewłaściwej wykładni uchwał, skoro prezentowana i podtrzymywana w toku procesu przez stronę pozwaną interpretacja prowadzona była w oderwaniu od ich treści oraz celu wynikającego z trafnych wywodów Sądu Okręgowego. Za bezpodstawne uznał także zarzuty wskazujące na naruszenie art. 228 pkt 3 k.s.h. poprzez niewłaściwą wykładnię przesłanki zbycia polegającą na uznaniu, że pojęciem zbycia objęte są czynności zobowiązujące oraz § 133 BGB w zw. z § 157 BGB poprzez błędną wykładnię umowy projektowej polegającą na błędnym uznaniu, że zamiarem stron tej umowy było zbycie przedsiębiorstwa.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła skargą kasacyjną strona pozwana, która w ramach podstaw z art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. zarzuciła Sądowi II instancji naruszenie:

- art. 17 § 2 k.s.h., art. 252 § 1 k.s.h. przez błędną wykładnię dotyczącą zgody na dokonanie czynności prawnej i skutków jej braku;

- art. 31 Konstytucji RP w zw. z art. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 17 § 2 k.s.h. i art. 252 § 1 k.s.h. poprzez niewłaściwe zastosowanie i zaniechanie uznania, że sankcja nieważności uchwały podjętej po terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę jest nieproporcjonalna;

- art. 252 § 1 k.s.h. w zw. z art. 17 § 2 k.s.h. poprzez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie skutku nieważności w miejsce skutku bezskuteczności, kiedy to podjęcie uchwał po upływie dwóch miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę nie miało wpływu na zaskarżone uchwały;

- art. 228 k.s.h. w zw. z art. 55¹ k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. w zw. z art. 398²⁰ k.p.c. poprzez niewłaściwą wykładnię pojęcia zbycia i uznanie, że obejmuje ono także czynności zobowiązujące do zbycia; wadliwe uznanie pojęcia przedsiębiorstwa i zakwalifikowanie przez Sąd, że doszło do jego zbycia, a także nieuwzględnienie stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w uzasadnieniu pierwszego orzeczenia;

- art. 228 k.s.h. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zawarcie umowy projektowej wymagało uchwały wspólników, skoro nie stanowi ona zbycia

przedsiębiorstwa pozwanej spółki, ani jego zorganizowanej części;

- § 133 BGB w zw. z § 157 BGB przez niewłaściwe zastosowanie i zaniechanie wykładni umowy projektowej zgodnie z rzeczywistą wolą stron, pominięciem jej literalnego sensu i wbrew zasadzie dobrej wiary i uwzględniania zwyczajów, a w konsekwencji niewłaściwe jej uznanie za umowę przeniesienia przedsiębiorstwa i zaniechanie uznania, że doszło między stroną pozwaną a E. [...] do zawiązania spółki cywilnej w rozumieniu § 705 BGB, w ramach której pozwana spółka jest zobowiązana do świadczenia odpłatnych usług na rzecz E. [...] w rozumieniu § 675 BGB;

- art. 17 k.s.h. w zw. z art. 228 w zw. z art. 55¹ k.c. i art. 2 k.s.h. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa projektowa jest nieważna w części, w jakiej dotyczyła przedsiębiorstwa, pomimo że: nie stanowi ona o jego zbyciu, nie ustalono braku uchwały wspólników wyrażającej zgodę na przeniesienie składników wymienionych w umowie projektowej przed jej zawarciem, zawarto umowę o pozyskanie rynku z 2006 r., która stanowi uchwałę wspólników pozwanej spółki podjętą *per facta concludentia*, a wyrażającą zgodę na przeniesienie na E. [...] umów o korzystanie z nieruchomości zawartych przez pozwaną spółkę w wykonaniu tej umowy;

- art. 244 k.s.h. przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że spółka E. [...] jako wspólnik pozwanej spółki nie mogła głosować przy powzięciu uchwały nr 8.1;

- § 133 BGB w zw. z § 157 BGB przez ich niezastosowanie i zaniechanie wykładni aneksu z 6 stycznia 2012 r. do umowy projektowej, a w konsekwencji niewłaściwe uznanie, że stanowi on zwolnienie z zobowiązania w rozumieniu art. 244 k.s.h.;

- art. 58 § 3 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. poprzez niewłaściwe zastosowanie polegające na zaniechaniu pozostawienia w mocy zaskarżonych uchwał w części, w jakiej wyrażają zgodę na dokonanie przez pozwaną spółkę czynności prawnych w przyszłości;

- art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h. przez niewłaściwe zastosowanie i zaniechanie wykładni uchwał w sposób dążący do utrzymania ich ważności z poszanowaniem zasady autonomii woli;

- art. 6 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h., art. 17 k.s.h., art. 228 k.s.h., art. 55¹ k.s.h.,

art. 244 k.s.h. przez jego niezastosowanie i zaniechanie uznania, że ciężar udowodnienia faktów koniecznych do zastosowania art. 17 k.s.h., art. 228 k.s.h., art. 55¹ k.s.h., art. 244 k.s.h. spoczywał na powodzie, a w konsekwencji zastosowanie art. 17 k.s.h., art. 228 k.s.h., art. 55¹ k.c. oraz art. 244 k.s.h. pomimo braku ustalenia koniecznych faktów;

- art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 377 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i zaniechanie rozpoznania sprawy w granicach apelacji ze szczególnym uwzględnieniem jej zarzutów;

- art. 398²⁰ k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie i zaniechanie uznania związania Sądu Apelacyjnego wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 31 marca 2015 r., sygn. akt II CSK 427/14.

W oparciu o powołane powyżej podstawy skargi kasacyjnej pozwany wniosk o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...] wraz z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniosk o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie. W niniejszej sprawie spośród piętnastu wskazanych przez skarżącą zarzutów w zakresie naruszenia prawa materialnego większość dotyczy podstaw skargi kasacyjnej w istocie odnoszących się do oceny skutków uchwał podjętych z przekroczeniem ustawowego terminu, o którym mowa w art. 17 § 2 zdanie 1 k.s.h., a także związanej z tym przepisem kwestii zbycia przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 228 pkt 3 k.s.h. Skarżąca kwestionuje przede wszystkim skutek nieważności umowy wobec niezyskania przez spółkę zgody w uchwale wymaganej do zbycia przedsiębiorstwa.

Do tego ostatniego zagadnienia w szczególności odniósł się Sąd Najwyższy w wyroku z 31 marca 2015 r. w sprawie o sygn. II CSK 427/14. Wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy w tym orzeczeniu została uwzględniona przez Sąd Apelacyjny w [...]. W szczególności w wyroku z 31 marca 2015 r. Sąd Najwyższy wbrew sugestiom skarżącej nie rozstrzygnął, jakoby nie doszło

do przeniesienia przedsiębiorstwa na E. [...], lecz wskazał na konieczność oceny przez sąd istnienia funkcjonalnego związku między podlegającymi zbyciu prawami majątkowymi, od której to oceny zależy przyjęcie stanowiska, czy mogło dojść do przeniesienia przedsiębiorstwa.

Z przedsiębiorstwem albo jego zorganizowaną częścią zarówno w rozumieniu art. 55¹ i nast. k.c., jak i art. 228 pkt 3 k.s.h., mamy do czynienia jedynie wówczas, gdy istnieje więź funkcjonalna między materialnymi oraz niematerialnymi składnikami (elementami), która pozwala na stwierdzenie, iż przedmioty te nie stanowią jedynie samodzielnych dóbr majątkowych, lecz wspólnie służą realizacji określonego celu gospodarczego.

Zdaniem Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie sądy obu instancji trafnie uznały, iż składniki stanowiące określoną całość mogące służyć prowadzeniu działalności gospodarczej polegającej na realizacji inwestycji w zakresie budowy farm wiatrowych mogą kształtować przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym jako samodzielną całość. Ogół zbywanych składników miał służyć celowi w postaci prowadzenia farm wiatrowych, który to cel przesądzał o istnieniu funkcjonalnej więzi między podlegającymi zbyciu składnikami. Jako takie trafnie zostały ocenione jako ekonomicznie i prawnie odrębny przedmiot obrotu w postaci przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym (art. 55¹ k.c.).

W niniejszej sprawie ustalono, iż doszło do zawarcia umowy o rozwój projektów z 15 czerwca 2009 r., która w istocie przenosiła na osobę trzecią, tj. E. [...], istotne składniki majątku stanowiące element przedsiębiorstwa spółki E. spółka z o.o. W związku z tym dla skutecznego zbycia wymagana była uchwała wspólników (art. 228 pkt 3 k.s.h.). Pojęcie „zbycia” w rozumieniu powyższego przepisu obejmuje - co nie budzi wątpliwości ani na gruncie przepisów k.s.h. ani k.c. - zarówno czynności prawne rozporządzające, jak i tak zwane czynności o podwójnym skutku, to jest zobowiązująco-rozporządzające. Do powstania skutku rozporządzającego nie było wymagane dokonanie żadnego dodatkowego aktu (czynności). Nie ulega zatem wątpliwości, iż w niniejszej sprawie konieczne było powzięcia uchwały wymaganej na podstawie art. 228 pkt 3 k.s.h.

Sądy obu instancji ustaliły ponadto, że umowa z 15 czerwca 2009 r. obejmowała nie tylko zobowiązanie do zbycia przedsiębiorstwa, ale także

oświadczenie o skutku rozporządzającym. Na gruncie przepisów niemieckiego kodeksu cywilnego z 1896 r. nie ulega wątpliwości, że jakkolwiek skutek obligacyjny i rozporządzający wymagają zgodnie z zasadą rozdzielności (niem. *Trennungsprinzip*) dokonania dwu odrębnych czynności prawnych, to jednak mogą być one dokonane - podobnie jak w prawie polskim - równocześnie. W obu przypadkach, tj. zarówno czynności prawnej wywołującej tzw. podwójny skutek (co przyjmuje się jako zasadę na gruncie polskiego k.c.), jak i przy przyjęciu konstrukcji dwu odrębnych czynności prawnych dokonanych jednocześnie przez osoby składającej oświadczenie woli, dochodzi do powstania skutku rozporządzającego równocześnie ze zobowiązaniem (*uno actu*).

W świetle powyższych zasad w niniejszej sprawie trafnie sądy obu instancji przyjęły, iż na mocy umowy z 2009 r. doszło do przeniesienia składników przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym (art. 55¹ § 1 k.c.). Nie stoi na przeszkodzie takiemu uznaniu obowiązująca w niemieckim prawie cywilnym wspomniana zasada rozdzielności czynności obligacyjnej i rozporządzającej uznawana zarówno w zakresie rozporządzeń w prawie rzeczowym, jak i w prawie zobowiązań (tj. w zakresie dotyczącym zbycia majątkowych praw względnych). Ponadto, mając na uwadze § 157 k.c.n., należy stwierdzić, że ani z okoliczności, ani z treści umowy nie wynika odmienna wola zainteresowanych, czego - jak wynika z zebranego materiału dowodowego - skarżąca również nie wykazała. Co więcej, z treści § 2 pkt 1 umowy z 2009 r. wynika, iż E. Spółka z o.o. zobowiązała się „bezpośrednio” scedować na rzecz E. [...] przysługujące jej prawa na mocy dotychczas zawartych umów wymienionych w załączniku nr 1. Skutek rozporządzający został tym samym wprost wskazany w treści umowy. Nie zostały dokonane i nie były potrzebne dla skutecznego zbycia przedsiębiorstwa jakiegokolwiek dalsze czynności. Ich dokonania nie przewidywała w swej treści czynność prawna z 15 czerwca 2009 r. Jej treść nie daje również podstaw do twierdzenia, iż na jej podstawie miało dojść do zawiązania spółki cywilnej (na podstawie § 705 k.c.n.). Nie bez znaczenia dla oceny tego, czy doszło do skutecznego rozporządzenia przedsiębiorstwem, pozostaje fakt, iż w piśmie z 15 czerwca 2012 r. skarżąca powiadomiła pełnomocnika powoda, iż wraz z zawarciem umowy z 15 czerwca 2009 r. wszystkie do tego czasu nabyte przez

spółkę E. Spółka z o.o. prawa i uprawnienia zostały przeniesione na Spółkę E. [...] zgodnie z § 2 pkt 1 tej umowy.

Strony poddały umowę prawu niemieckiemu (§ 6 umowy), natomiast ocena skuteczności uchwał powinna być dokonana w świetle prawa polskiego (wyrok Sądu Najwyższego z 31 marca 2015 r., sygn. akt II CSK 427/14).

Na gruncie niemieckiego prawa cywilnego dopuszczalne jest zbycie w drodze umowy sprzedaży przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym (niem. *Unternehmen*), w tym w szczególności w postaci zbioru dóbr przedsiębiorstwa. Do zbycia przedsiębiorstwa znajdują odpowiednio zastosowanie przepisy o sprzedaży rzeczy (§ 453 w związku z § 433 k.c.n.). Co do zasady zbycie przedsiębiorstwa według prawa niemieckiego nie wymaga zachowania formy aktu notarialnego (zob. np. R. Bergjan, *Die Auswirkungen der Schuldrechtsreform 2002 auf den Unternehmenskauf*, Berlin 2003, s. 95-102), zaś forma czynności prawnej podlega prawu właściwemu dla tej czynności (art. 25 ust. 1 ustawy z 4 lutego 2011 r. Prawo prywatne międzynarodowe, Dz. U. z 2015 r., poz. 1792, wcześniej art. 12 ustawy z 12 listopada 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe, Dz. U. Nr 45, poz. 290 z późn. zm.; zob. też art. 9 Konwencji o prawie właściwym dla zobowiązań umownych otwartej do podpisu w Rzymie 19 czerwca 1980 r., Dz. U. z 2008 r., Nr 10, poz. 58, która - jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 31 marca 2015 r. - ma zastosowania do przedmiotowej umowy).

Skarżąca w odniesieniu do interpretacji umowy projektowej z 2009 r. zarzuca naruszenie § 133 k.c.n. w związku z § 157 tego kodeksu przez niewłaściwe zastosowanie tych przepisów i zaniechanie wykładni umowy zgodnie z rzeczywistą wolą stron, pominięciem jej literalnego sensu i wbrew zasadzie dobrej wiary i uwzględniania zwyczajów (o których mowa w § 157 k.c.n.), a w konsekwencji niewłaściwe jej uznanie za umowę przeniesienia przedsiębiorstwa.

Skarżąca nie przedstawiła jednak przekonujących argumentów, które z powołaniem na klauzule dobrej wiary i zwyczajów obrotu na gruncie § 157 k.c.n. miałyby przemawiać za koniecznością przyjęcia w niniejszej sprawie odmiennego wniosku od tego, iż przedmiotem i celem umowy było przeniesienie przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym. Wypada zaznaczyć, że w doktrynie niemieckiej panuje przekonanie, iż § 157 k.c.n. odwołuje się do obiektywnej

metody wykładni (zob. szerzej np. R. Singer, (w:) N. Habermann (red.), *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Buch 1. Allgemeiner Teil*, Berlin 2012, s. 771; Ph. Ziegler, *Der subjektive Parteiwille*, Tübingen 2018, s. 54).

Także dokonana przez skarżącą oryginalna i wielowątkowa wykładnia przepisów k.s.h., dotyczących konieczności uzyskania zgody na zbycie przedsiębiorstwa oraz skutku jej braku, jest oczywiście błędna.

Zgodnie z art. 17 § 2 zdanie 1 k.s.h., zgoda organu spółki dla dokonania czynności prawnej przez spółkę w sytuacji, gdy ustawa wymaga jej udzielenia, może być wyrażona zarówno przed złożeniem oświadczenia przez spółkę, jak i po jego złożeniu (następczo, tj. jako potwierdzenie). W ostatnim przypadku zgoda ma być udzielona nie później niż w terminie dwóch miesięcy od dnia, w którym oświadczenie zostało złożone przez spółkę. Przepisowi art. 17 § 2 zdanie 1 k.s.h. towarzyszą normy sankcjonujące na wypadek braku stosownej uchwały organów spółki. Po pierwsze sankcję wobec czynności prawnej spółki określa art. 17 § 1 k.s.h., zgodnie z którym czynność dokonana przez spółkę w braku uchwały zawierającej zgodę na jej dokonanie jest nieważna. Po drugie, w zakresie dotyczącym uchwały wspólników zgodnie z art. 252 § 1 k.s.h., uprawnione podmioty mogą wytoczyć przeciwko spółce powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników, która jest sprzeczna z ustawą.

W przypadku sankcji wadliwości uchwały wspólników, o której mowa w art. 252 § 1 k.s.h., chodzi o jeden z tzw. innych skutków przewidzianych we właściwym przepisie w znaczeniu art. 58 § 1 k.c. Należy zgodzić się z poglądem, iż jest to zatem szczególna postać sankcji nieważności w stosunku do nieważności bezwzględnej, o której mowa w art. 58 k.c. (zob. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 18 września 2013 r., sygn. akt III CZP 13/13, OSNC 2014/3/23; zob. także uchwałę Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2012 r., sygn. akt III CZP 84/12, OSNC 2013/7-8/83, oraz wyrok Sądu Najwyższego z 18 lutego 2016 r., sygn. akt II CSK 156/15, niepublikowany). Specyfika sankcji nieważności przewidzianej w art. 252 § 1 k.s.h. wiąże się między innymi z tym, iż wyrok stwierdzający nieważność uchwały ma charakter konstytutywny. Dopiero zatem orzeczenie sądu eliminuje prawomocnie uchwałę z obrotu (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 18 października

2013 r., sygn. akt III CZP 13/13).

Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska skarżącej dotyczącego wykładni art. 17 k.s.h. Uchwała wspólników powzięta po upływie dwumiesięcznego terminu licząc od złożenia oświadczenia przez spółkę narusza art. 17 § 2 zdanie 1 k.s.h., a w konsekwencji jako podjęta z naruszeniem ustawowego terminu jest nieważna. Uchwałę podjętą po terminie należy bowiem uznać za czynność sprzeczną z ustawą w rozumieniu art. 252 § 1 k.s.h. Sprzeczność uchwały z ustawą, o której stanowi art. 252 § 1 k.s.h., nie odnosi się bowiem wyłącznie i nie może być traktowana jako obejmująca tylko badanie treści czynności prawnej, ale także może dotyczyć niedopełnienia innych ustawowych wymagań, w tym terminu, w jakim uchwała ma być podjęta dla wywołania określonych w niej skutków prawnych.

W niniejszej sprawie uznanie, że pozwana przynajmniej w pewnym zakresie mogła prowadzić także po zawarciu umowy z 15 czerwca 2009 r. analogiczną działalność do tej, którą prowadziła wcześniej, nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, iż na podstawie tej umowy doszło do zbycia składników stanowiących przedsiębiorstwo w znaczeniu przedmiotowym.

W ocenie Sądu Najwyższego na nieporozumieniu polega zarzut naruszenia art. 31 ust. 1 zdanie 1, art. 8 ust. 2 oraz art. 2 Konstytucji RP.

Po pierwsze, przepisy te nie stają bowiem na przeszkodzie ukształtowaniu przez ustawodawcę w ramach przysługującej mu swobody regulacyjnej mechanizmu kształtowania skutków prawnych niedopełnienia wymaganych ustawowo czynności, w tym w oznaczonym terminie. Dotyczy to w szczególności swobody ustawodawcy w kształtowaniu sankcji i ustaleniu zakresu zastosowania oraz modelu nieważności w prawie prywatnym. Sąd Najwyższy nie podziela wątpliwości skarżącej, które miałyby prowadzić do wniosku o niezgodności z Konstytucją znajdujących zastosowanie w niniejszej sprawie przepisów k.s.h., w tym przede wszystkim art. 17, tym bardziej, że skarżąca nie wskazała przekonujących argumentów na poparcie tezy o hierarchicznej wadliwości norm. Jedynie na marginesie należy przypomnieć, że w polskim porządku prawnym organem mającym kompetencję do oceny hierarchicznej zgodności normo ustawowych, w tym ich konstytucyjności, jest Trybunał Konstytucyjny.

Nie można ponadto w procesie stosowania prawa uzależniać zastosowania

sankcji nieważności od oceny jej proporcjonalności w okolicznościach konkretnej sprawy, jeżeli sankcja ta stanowi wyłączny skutek ustawowy przewidziany na wypadek niewypełnienia przez strony czynności prawnej określonych obowiązków (jak ma to miejsce w niniejszej sprawie). Proporcjonalne stosowanie sankcji ustawowej zakłada bowiem istnienie normatywnego mechanizmu umożliwiającego różnicowanie wagi naruszenia oraz skutków naruszenia ustawy, co w przypadku mechanizmu przewidzianego w odniesieniu do uchwał podjętych po terminie nie jest możliwe. W tym sensie chybione jest powołanie się przez skarżącą na uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 15 września 2015 r., sygn. akt III CZP 107/14, OSNC 2016/2/16, w której trafnie wskazano na konieczność uwzględnienia konstytucyjnej zasady proporcjonalności także w procesie stosowania prawa, ale w odniesieniu do sytuacji, gdy sankcja nieważności bezwzględnej stanowi instrument oddziaływania na autonomię woli stron, a zatem przede wszystkim kształtowania praw i obowiązków oraz oceny skutków w braku wyraźnego określenia rygoru w przypadku niedopełnienia ustawowych przesłanek. Na zastosowanie miary proporcjonalności w związku z tym - niezależnie od wymagania przesłanek z art. 31 Konstytucji RP - nie pozwala z istoty niestopniowalna sankcja nieważności czynności prawnej w przypadku jej wskazania jako jedynej i koniecznego skutku braku wymaganej uchwały (art. 17 § 1 k.s.h.). Trudno uznać, aby w takim przypadku ustawodawca umożliwiał ustalanie w procesie stosowania prawa odmiennego skutku, w tym innej niż wprost wskazana w tym przepisie sankcja. Nie można zatem podzielić zarzutu, jakoby sądy stosujące prawo dokonując wykładni art. 17 § 2 zdanie 1 k.s.h. oraz art. 252 § 1 zdanie 1 k.s.h. przekroczyły nakaz zawarty art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Nie można także podzielić zarzutu naruszenie art. 6 k.c. Ciężar dowodu w zakresie ustalenia braku uprzedniej zgody na dokonanie czynności przez spółkę nie mógł spoczywać na powodzie. Wykazanie tej okoliczności ciążyło na skarżącej, skoro to ona pragnie wywieść skutek prawny polegający na dopełnieniu ustawowych wymagań warunkujących skuteczność czynności prawnej dokonanej przez spółkę E. Spółka z o.o. w postaci wyrażenia zgody na dokonanie przez nią czynności prawnej. Ponadto trafnie podnosi powód, iż w istocie zarzut ten sprowadza się do kwestii prawidłowości ustaleń faktycznych oraz oceny dowodów,

co w postępowaniu kasacyjnym nie podlega badaniu (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Zarzut skargi kasacyjnej mający na celu w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji jest niedopuszczalny (także wówczas, gdy jest podnoszony pod pozorem kwestionowania wykładni bądź niewłaściwego zastosowania przepisów prawa materialnego, zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18 lipca 2018 r., sygn. akt III UK 101/17, niepublikowany, postanowienie Sądu Najwyższego z 14 września 2017 r., sygn. akt V CSK 600/16, niepublikowany).

Sąd Najwyższy nie podziela ponadto zarzutu konieczności zastosowania w odniesieniu do uchwał 8.1, 9.2, 9.3 oraz 9.5 zawartych w protokole zgromadzenia wspólników z 26 września 2012 r. przepisu art. 58 § 3 k.c. z uwagi na fakt, iż wskazane części uchwał nie mają charakteru autonomicznego i nie wiążą się z realizacją samodzielnego celu, lecz w istocie są nierozzerwalnie związane z innymi ich elementami (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z: 13 maja 2004 r., sygn. akt V CK 452/04, OSNC 2005/5/89, 15 kwietnia 1999 r., sygn. akt I CKN 1088/97, OSNC 1999/11/193, z 31 marca 2015 r., sygn. akt II CSK 427/14). Co więcej, w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji trafnie zaznaczono, iż uchwały te wprost dotyczą umowy z 2009 r. nieważnej z uwagi na brak dochowania dwumiesięcznego kodeksowego terminu na jej potwierdzenie.

Skarżąca podniosła także zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 377 k.p.c., jednak w uzasadnieniu skargi kasacyjnej bliżej go nie sprecyzowała. Z uzasadnienia można jedynie ustalić, iż zarzuty skarżącej dotyczące ustaleń dokonanych przez Sąd Apelacyjny odnoszą się do zaniechania szczegółowego odniesienia się do każdego zarzutu apelacji. W związku z tym wypada przypomnieć, że w świetle dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego należy uznać, że nie stanowi bezwzględnego warunku prawidłowego rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji oddzielne odniesienie się i osobne omówienie przez sąd każdego z podniesionych zarzutów. Wystarczy odniesienie się w taki sposób, który wskazuje, iż zarzuty zostały przez sąd rozważone w całości przed wydaniem orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 15 września 2016 r., sygn. akt I CSK 659/15, niepublikowany, oraz z 4 kwietnia 2018 r., sygn. akt V CSK 266/17, niepublikowany).

W świetle art. 244 k.s.h. wykluczającego możliwość głosowania przez

wspólnika przy powzięciu uchwał dotyczących jego odpowiedzialności wobec spółki z jakiegokolwiek tytułu (a zatem zarówno *ex delicto*, jak i z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania), w tym w szczególności zwolnienia ze zobowiązania wobec spółki, należy uznać, że dotyczy to także ograniczenia polegającego na zmniejszeniu (redukcji) umownego zobowiązania do uiszczenia wynagrodzenia w określonej wysokości - od tzw. powodzenia - i kontynuację miesięcznych płatności, o których mowa w uchwale 8.1 zawartej w protokole zgromadzenia wspólników z 26 września 2012 r. i zmieniającej postanowienia umowy projektowej.

O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 i art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 8 ust. 1 pkt 22 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 3, a także w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 z późn. zm.).

Z tych względów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

aw

jw